УДК 001.891:[37.091.3:811.163.41
https://doi.org/10.18485/ssds_kongres.2024.19.ch53

Јелена З. Ђурић*
Паланачка гимназија
Смедеревска Паланка

ИСТРАЖИВАЧКИ МЕТОД У КУЛТУРИ ЈЕЗИЧКОГ ИЗРАЖАВАЊА

У раду је представљен истраживачки метод у култури језичког изражавања, пре свега у средњим економским школама. Истраживачки метод један је од савремених метода из групе метода који се користе у пројекатској настави, пре свега у настави природних предмета. Овај метод се показао погодним и за примену у настави српског језика и књижевности у савременом друштву. Примери употребе истраживачког метода дати су из наставне праксе, а развијени су радом аутора у више школа у Србији. Истраживачки метод се може применити самостално, или у комбинацији са другим методима, као што је драмски. У економским школама, погодан је за корелацију са економским и статистичким предметима. Отвара широке могућности за развој креативности и истраживачких способности ученика посебно у домену културе језичког изражавања.

Кључне речи: српски језик, методика наставе, истраживачки метод, култура изражавања.

1. Увод

Примарна мотивација за настанак овога рада јесте указивање на смањивање броја часова српског језика у економским и правно-биротехничким школама у Републици Србији, које су имале у одређеном образовном профилу предмет Култура језичког изражавања. Друштво за српски језик и књижевност Србије од прошле године води борбу за добијање натпредметног статуса српског језика и књижевности. Позивајући се на *Декларацију о неопходности повећања броја часова наставе српског језика и књижевности у основним и средњим школама*,[1] аутор овог рада поставио је питање на округлом столу „Натпредметни статус српског језика" у оквиру 63. Републичког зимског семинара за настав-

* lelica980@yahoo.com

[1] Текст *Декларације* доступан је на: https://drustvosj.fil.bg.ac.rs/2020/06/23/deklaracija-o-neophodnosti-povecanja-broja-casova-srpskog-jezika-i-knjizevnosti-u-osnovnoj-i-srednjoj-skoli/.

нике српског језика и књижевности[2] да ли се предмет Култура језичког изражавања може наћи као обавезни или факултативни предмет у још неким средњим школама, ако не и у свим. Тиме би се повећао фонд часова језика, већа пажња би се посветила култури говора, која је прилично занемарена, и ублажио би се број технолошких вишкова, којих је сваке године све више управо из наше струке. Не само да није успела ова иницијатива већ од ове школске године предмет Култура језичког изражавања у Економској школи у Лесковцу више не постоји, јер је организацијом наставе смер Пословни администратор укинут.

Настава језичке културе може се освежити применом истраживачког метода. Индивидуализација и диференцијација, као два неопходна услова савремене наставе, успешно су примењене разним наставним моделима, па и истраживачким. Истраживачки метод у настави културе језичког изражавања омогућује ученицима да унапређују знања применом раније стечених знања и искуства у решавању проблема и израду пројектних задатака. Пријатна радна атмосфера и позитиван однос ученика према себи и према наставнику карактеристике су ове методе. Ученици се мотивишу за стицање дуготрајног знања и афирмисање својих талената, вештина и навика применљивих у свакодневном животу.

Рад је настао као ретроспектива радионице под истим називом која је одржана у коауторству са колегиницом из Лесковца Данијелом Радовановић у јануару 2022. године на поменутом семинару, где су приказани конкретни примери примене истраживачког метода у настави језичке културе. У овом раду дати су примери добре праксе који су са ученицима примењени не само у Економској школи „Ђука Динић" у Лесковцу, где је ауторка рада 6 година предавала предмет Култура језичког изражавања, већ и у свим другим школама, где је ауторка држала наставу Српског језика и књижевности и примењивала истраживачки метод у раду са својим ученицима (Трговинско-угоститељској школи, Техничкој школи „Раде Металац" у Лесковцу и Паланачкој гимназији у Смедеревској Паланци).

Након теоријско-методолошког приказа појмова *настава заснована на истраживању* и *истраживачки задаци* (одељак 2), дају се прикази конкретних истраживачких задатака у настави језичке културе (одељак 3), затим долазе дискусија и закључак (одељак 4).

2. Теоријско-методолошке основе рада

Као последица промене парадигме о усвајањима знања и издвајања конструктивистичке парадигме, према којој ученик бива тај који ства-

[2] Снимак Округлог стола доступан је на: https://www.youtube.com/watch?v=ZXZ-ZI5m0bfU.

ра знања путем истраживања и искуства, те потребе да се од најранијег узраста ученици уведу у научни процес, у новијој педагошкој литератури издваја се и појам *наставе засноване на истраживању* (скраћено ИН) (енгл. *Inquiry-based learning*, IQL) (Глоговац и др. 2021: 484; Голубовић Илић 2013: 10; Исмаил, Елисас 2006: 14–15). У том смислу се настава заснована на истраживању дефинише као „укључивање ученика у процес активног учења, односно развоја и разумевања научних садржаја кроз постављање питања, анализу података и критичко мишљење" (Глоговац и др. 2021: 484). Овај тип наставе, да би био успешан, мора обухватити и познавање процеса учења код ученика и добро познавање научне методологије (Глоговац и др. 2021: 485). Настава заснована на истраживању представља један од облика активне наставе са нагласком на активности ученика у усвајању знања (Голубовић Илић 2013: 5). Увођење наставе засноване на истраживању препоручује се од најранијег узраста (Голубовић Илић 2013: 19), пошто коришћење истраживачког метода помаже ученицима да самостално дођу до нових сазнања (Бошњак Степановић и др. 2018: 250). Истраживачка настава може да помогне да се развију следеће међупредметне компетенције дефинисане нашим законима за основно и средње образовање: компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, комуникација, предузимљивост и однос према предузетништву, рад са подацима и информацијама, сарадња, као и дигитална компетенција (преузето према Петровић, Хоти 2020: 28).

Неки теоретичари зачетке истраживачког метода проналазе у античкој Грчкој и у Сократовом методу испитивања (Фреинсен, Скот 2013: 2). Пијаже се залагао за учење истраживањем и откривањем, које доноси два бенефита. Први је дуже памћење запамћеног, а други је учење методологије (процедура), које детету остају до краја живота (Голубовић Илић 2013: 13). Овај двоструки ефекат истраживачког метода у настави (трајније усвајање нових знања и учење процедура) потврдила су и савремена педагошка истраживања, тј. поред знања „о нечему" усваја се и знање о начину долажења до резултата (како) (Голубовић Илић 2013: 19). Треба истаћи да су истраживачко учење, истраживачка настава или истраживачки метод издвојени у различитим дидактичким теоријама.[3]

У основи истраживачког метода јесу самостално долажење до одговора кроз откриће (Исмаил, Елиас 2006: 14). Ученици се упућују да постављају питања и да траже одговоре користећи критичко мишљење. У току процеса ученицима се указује на то како се знање производи и како се преноси (Исмаил, Елиас 2006: 14). Основни циљеви наставе засноване на истраживању јесу да се ученици оспособе да виде везе које

[3] О теоријама учења у вези са истраживачким методом у настави детаљно погледати Бркић (2020: 17–25).

нису очигледне, да развију истинско разумевање за оно што уче, да организују своје знање тако да је лако доступно и применљиво на друге области и да усвајају нове информације са мало труда (Исмаил, Елиас 2006: 15). Треба имати на уму да је наставник у истраживачкој настави, као и у пројектној настави, ту да води процес, а не да нуди готова решења (Петровић, Хоти 2020: 12).

Према *Националним образовним стандардима за природне науке* Сједињених Америчких Држава, да би настава била заснована на истраживања, процес мора обухватати следеће фазе: 1. постављање проблема; 2. проналажење и проучавање литературе; 3. прикупљање података; 4. дефинисање истраживачког дизајна (истраживачког питања, хипотеза, метода); 5. анализу података; 6. интерпретацију резултата (Глоговац и др. 2021: 485). Ученици активно учествују у формирању нових знања, а то се постиже кроз самостално дизајнирање истраживања, посматрање, практичан рад, вођење бележака и учествовање у дискусијама (Глоговац и др. 2021: 486). Алмина Бркић (2020: 25) у својој докторској дисертацији издваја различите начине за укључивање ученика у истраживачки рад: (а) вербални или „реци ми" модел; (б) модел праксе или „покажи ми" (демонстрација, оглед, лабораторијски рад); (в) синтетички или „укључи ме" модел. У литератури се разликују и истраживачки рад на тексту, индивидуализовани модели и проблемско-откривајући модели (Бркић 2020: 26–34). Њима су блиски и појмови учења заснованог на експерименту (*experiment based learning*) и учење засновано на решавању проблема (*problem based learning*), као и сам појам пројектне наставе (Петровић, Хоти 2020: 7). Бак институт (Buck Institute) препознаје спровођење истраживања као један од типова пројекатске наставе (Петровић, Хоти 2020: 24–25).

Према оквиру истраживачког процеса насталог на пројекту „Полен" (2011), издвојене су следеће фазе са активностима и специфичним истраживачким питањима:

(А) укључивање, са активностима дискусије, дебате и учествовања (шта желим да сазнам, шта већ знам, шта је интересантно), плана и дизајна (шта желим да сазнам и како ћу то сазнати) и формулисање нових питања (која питања још могу да додам);

(Б) дизајнирање и вођење научног истраживања, са фазама имплементације, извлачење прелиминарних података и организовања и анализе података;

(В) извлачење крајњег закључка, са питањем шта је резултат нашег истраживања и како то можемо потврдити (коју евиденцију имамо за ово);

(Г) комуникација са другима – шта желимо да кажемо другима, како их укључити, како им саопштити;

(Д) рефлексија (Глоговац и др. 2021: 490, табела 1, пројекат „Полен" 2011).

Према ауторима овај процес није линеаран, већ комплексан, и обухвата све фазе од постављања питања до дисеминације научног резултата. Овај процес је итеративан, што значи да се хипотезе могу наново постављати, и истраживање се може прилагођавати (Глоговац и др. 2021: 491). Битно је истаћи да се овај процес не одвија на једном часу, већ је пожељно ово организовати као вид пројекатске наставе (Глоговац и др. 2021: 491). Истраживање би требало да буде активно, засновано на искуству ученика, а наставник води цео процес, усмерава дебату, помаже приликом анализе и одабира питања, као и приликом правила протокола истраживања (Глоговац и др. 2021: 491). Ипак, истраживачи указују и на негативне аспекте истраживачког метода, који могу проистећи из недовољног познавања природе научног рада (понављање безуспешних поступака, на пример) (Голубовић Илић 2013: 21).

Према *Албертином програму за учење* (*Alberta Learning*, 2004) примена истраживачког метода у настави састоји се од следећих седам фаза:

(А) фаза планирања (*Plan phase*) – у њој се развија интересовање за тему, постављају се истраживачка питања, проналази се одговарајућа литература и материјали, налазе се начини да се материјали представе циљној групи и прави се истраживачки дизајн;

(Б) припремна фаза (*Retreivng phase*) – фаза у којој се истраживање сужава на тачно одређено питање, односно фокус истраживања;

(В) фаза процесуирања (*Processing phase*) – фаза у којој се истичу циљеви истраживања и у којој се пише почетна поласка (*thesis statement*) (или истраживачко питање или хипотезе, у зависности од приступа);

(Г) стваралачка фаза (*Creating phase*) – фаза истраживања или стварања продуката;

(Д) фаза дељења (дисеминације) (*Sharing phase*) – фаза презентације резултата истраживања;

(Ђ) фаза евалуације (рефлексије) (*Evaluating phase*) – фаза саморефлексије и оцењивања учесника процеса (Исмаил, Елиас 2006: 18–19).

3. Примена истраживачког метода у настави језичке културе

Често постављено питање у настави јесте како ученике заинтересовати за проблем и укључити их у истраживање. Обележавање битних датума може послужити као подстицај за бављење језичком културом: Међународни дан матерњег језика (21. фебруар), Дан словенске писмености (24. мај), Међународни дан писмености (8. септембар), као и друге сродне манифестације. Истраживање се може спровести и поводом нове наставне јединице, коришћењем претходних знања и међупредметним повезивањем.

Један пример активности ученика у којој је коришћен истраживачки метод у области језичке норме и њеног значаја било је истраживање о правопису кроз квиз *Колико познајемо правописну норму?*. Ученици који су имали предмет Култура језичког изражавања у Економској школи у Лесковцу организовали су овај квиз на нивоу школе и кроз неколико игара, којима се проверава употреба великог слова, интерпункције, писање скраћеница и правилних облика речи проверили смо тренутно знање правописа. Добијени резултати анализирани су статистичком методом. Анкета коју су спремили ученици подељена је ученицима у публици, а анкета је испитивала ставове ученика о потреби познавања правописних правила. Дошло се до статистичких резултата, који показују да 58% испитаника воде рачуна о правопису у зависности коме пишу, 54% испитаника сматра да познаје правопис онолико колико му треба, а на питање зашто данас ученици не воде рачуна о правопису 59% сматра да не воде рачуна о правопису јер сви неправилно пишу. Ова анкета је помогла да се сагледа боље језичка ситуација и познавање правописа међу ученицима.

Пример истраживања које се тиче односа између стандардног језика и дијалекта може бити обрада наставне јединице Дијалекти српског језика, са посебним освртом на културно и језичко наслеђе призренско-тимочког и косовско-ресавског дијалекта (Завичајни говор у срцу). Ученици се, кроз истраживачке задатке, упућују на водећа (проблемска) питања:

> Може ли се неговати дијалекат и паралелно учити и неговати књижевни језик?
>
> Како искористити предности информационих технологија за чување аутентичне језичке грађе?

Свака група треба да има одређене задатке (на пример, да пронађу репрезентативну завичајну књижевност, посете Завичајно одељење Народне библиотеке иураде интервју са библиотекарима, одаберу реплике

из познатих серија и филмова, као што су *Породично благо*, *Село гори, а баба се чешља*, *Чизмаши*) и одломке из књига *Зона Замфирова* и *Петријин венац*, изражајно их прочитају и поставе снимке на Јутјуб, саставе речник уз помоћ разговора са укућанима и коришћењем стручне литературе. Ученици ће на тај начин упознати лепоту нашег језика, особености дијалеката и кроз сарадњу упознаће и специфичности поменутих крајева. Развиће љубав према свом дијалекту, али и поштовање према говору који одступа од стандардног.

Досадашња истраживања показала су велики значај вербалне и невербалне комуникације и правилног начина изражавања (Радојевић, Добрић 2019). Иако поједини ученици имају реторичког дара, он се може развијати само говорењем, говорном праксом, изражајним читањем и учењем и слушањем добрих говорника. Пожељни узори за овладавање говорном вештином су добри говорници и беседници, они којима је јавна реч свакодневни посао – писци, сценски уметници, медијске личности, наставници. Програм усменог изражавања у трећој години трогодишњих смерова и четвртој години четворогодишњих смерова је следећи: реторика, разговор, кратак монолог, говор, однос између говорника и аудиторијума, вежбе јавног говорења пред аудиторијумом (употреба подсетника, импровизовани говор, излагање). Предложене активности ученицима како би овладали реторичким вештинама јесу: писање беседе на задату теме, при чему сама припрема укључују низ истраживачких активности, као што су разговори са стручним људима, одлазак у библиотеку, претрага интернета, вежбање брзалица и читање и коришћење речника.

Један од примера истраживачког рада јесте и испитивање употребе поштапалица у говору ученица. Вежбајући у пару, ученици су бележили поштапалице и дошли до следећих резултата. Најчешће поштапалице у њиховом говору јесу:

> *просто хоћу да кажем, ужасно лепо, страшно лепо, јасно, значи, видите овако, најпре да кажем, дакле, овај, мислим, свашта нешто, ја негде мислим, буквално, морам да признам, генерално, реално, наиме, свакако.*

Пример добре праксе била су учешћа и награде на локалном такмичењу у беседништву *Такмичење беседника у част владике Николаја Велимировића у Вучју*, где су ученици интерпретирали беседу по избору, као и организовање манифестације *Андрићеви дани*, где су ученици изражајно читали одабране одломке из Андрићеве прозе.

Истраживачки метод може се комбиновати и са драмским методом. Радован Павловић у свом тексту за часопис *Учитељ* драмски метод одређује „као креативан приступ у настави који нема за циљ савршено

драмско интерпретирање, већ трајно памћење садржаја, слободу изражавања, стицање самопоуздања, као и самостални приступ проблему" (Павловић 2017/2019). Овај аутор додаје: „Уз то, овакав рад са децом доприноси бољем упознавању ученика, тј. сагледавању њихових потенцијала, што је предуслов за развијање личности у целини" (Павловић 2017/2019). Један од примера коришћења драмског метода у настави јесте јавни час Српског језика и Економије „Љубав и економија" одржан 2018. године у Трговинско-угоститељској школи у Лесковцу, када су ученици кроз истраживање и стваралаштво учинили економију интересантнијом и занимљивијом. Овакав приступ може се користити као мотивација за уводни део часа културе језичког изражавања или у циљу обнављања неких наставних садржаја. Текст представе писала је Марина Михајловић, наставник економске групе предмета. У представи „Љубав и економија", кроз презентацију и скечеве, приказали смо како љубав у данашње време може бити *економична*. Упоређени су концепт љубави и концепт економије, што је представу приближило когнитивној лингвистици (*љубав може бити крхка – економија може бити крхка*, *они који се баве тајно* (*црном*) *економијом јесу манипулатори*, *тајкуни*, *шпекуланти*, *криминалци – они који крију своју љубав не воле искрено*, *свет без љубави је свет без вредности* (*Бернард Расел*) *– свет без економије не постоји*).

Као мотивацију за овакав приступ настави можемо користити спотове кампање *Негујмо српски језик*, која је настала 2015. године.

Циљ кампање био је да се, уз учешће познатих личности и истицање различитих језичких поука, грађани подстакну да воде рачуна о томе како пишу и говоре. Трилогија *365, 366 и 367 језичких цртица* ауторке Виолете Бабић, која на занимљив и духовит начин разрешава разне правописне и граматичке недоумице, приступачна је ученицима, те може помоћи у организовању оваквог вида наставе, уз консултацију и Фејсбук страница поменуте ауторке *Описменити писмене – српски језик и правопис за сваког* и *Сваког дана по једно правило из области језичке културе*. Ученици Економске школе „Ђука Динић" и Трговинско-угоститељске школе из Лесковца дали су одличне примере како драмским приступом можемо подржати борбу за језик и правопис. На прослави Вукових јубилеја 25. децембра 2018. године у организацији Трговинско-угоститељске школе једна од гошћи била је Виолета Бабић и један од делова програма био је и приказивање спотова ученика о правопису из њеног приручника. Она је била пријатно изненађена како су ученици приказали њене језичке цртице.

Следећи истраживачки задатак, такође, показује како се може развити језичка култура ученика уз коришћење истраживачког метода. Метод који смо користили била је језичка патрола, која је ученицима

јако занимљива. Задатак ученика био је да бележе случајеве: 1) неправилне употребе писма (мешање ћирилице и латинице); 2) неправилне употребе страног језика и писма (огрешења о транскрипциона правила, употребу интернационализама и страних речи); 3) огрешења у писању великог слова, интерпункцијских знакова, спојеног и одвојеног писања речи итд. (правописна огрешења); и 4) словних (штампарских) грешака. Ученици као мотивацију могу користити истакнуте примере са сајта *Језикофил*[4] или снимак *Ћириличне патроле Васине школе* наставнице српског језика из Панчева Босиљке Димитријевић.[5] Ученици су имали истраживачки задатак да проналазе правописне и граматичке грешке на прехрамбеној амбалажи. На основу података до којих се дошло током ових истраживања установљено је да стање писмености у овој сфери није на задовољавајућем нивоу. Ево неких од закључака до којих су ученици дошли:

> На 50% прехрамбене амбалаже су пропусти на нивоу правописа: писања речи великим словима у циљу маркетинга, употреба великог слова, као и састављеног писања речи.
>
> Примери: на амбалажи слане плазме пронашли су израз *храна за понети*, коришћење жаргонизама и страних речи (*Argeta Junior Supertuna*), натписи производа на страном језику (назив *Bravo* сока *orange + ananas*), комбинација енглеских и српских речи у истом називу (*Gurman blagi ketchup*), 80% амбалаже написано је латиницом, неки произвођачи користе и ћирилицу и латиницу (*Имлек*, *Пионир*, *Рубин*, *Златиборац*).

Ово је пример како се језичком патролом знање српске књижевне норме или правописа може стално усавршавати применом истраживачких задатака у различитим сферама друштвеног живота.

Истраживачки метод у настави културе изражавања и резултати рада искоришћени су и за учествовање на језичком конкурсу за средњошколце „Српски језик и писменост у слици и речи", маја 2021. године у организацији Филозофског факултета, када је ученица Паланачке гимназије Јана Митровић освојила другу награду. Конкурс је подразумевао да ученици помоћу слика и речи представе свој доживљај ћирилице. Ученица је одабрала формат постера, на коме је био ћирилични натпис *Ћирилица увек са мном!*, праћен сликама амбалаже на којој се налазе називи на ћириличном писму (*Смоки*, *Јелен*, *Млечна чоколада*, *Моја кравица*, *Жица за судове*, *Књаз Милош, Ђурђевак*, *Нeгро*, *Ливадски*

[4] Сајт *Језикофил* доступан је на: https://jezikofil.rs/.

[5] О Ћириличном пројекту Васине школе доступан је и видео-снимак на Јутјубу: https://www.youtube.com/watch?v=gTYS612nQWo.

мед). Садржај који је инспирисао постер прикупљен је истраживачком методом на часу језичке културе. Иста ученица освојила је и трећу награду на фото-конкурсу који је организовала организација „Ћирилична баштина" из Бајине Баште.

4. Дискусија и закључак

У раду је представљена употреба истраживачког метода у настави српског језика. Примери су донети из наставне праксе аутора у више средњих школа. Посебно се фокусирају на употребу истраживачког метода у оквиру предмета Култура језичког изражавања у економским и правно-биротехничим школама. Мотивација за настанак овога рада јесте истицање потребе да се повећа број часова културе језичког изражавања у средњим економским школама, што би довело до повећања норме наставника српског језика. Савремено друштво захтева савремену наставу свих предмета, па тако и предмета Српски језик и књижевност. Један од таквих метода јесте и истраживачки метод, који је добро теоријски обрађен у литератури, пре свега у природним наукама. Пракса је показала потенцијал овога метода и у оквиру наставе српског језика и књижевности. Ова метода може бити примењена самостално, или у комбинацији са другим методама, као што је драмски метод. Јако је погодна за обележавање важних јубилеја у школи, а може се користити и приликом усвајања нових знања, али и утврђивања претходних. Корисна је и за развијање реторичких способности ученика, као и за укључивање спољашњих сарадника и гостију. Ученици могу самостално истраживати сопствени говор (као што смо показали на примеру употребе поштапалица). Посебно се истиче метод језичке патроле, који може укључивати и статистичку обраду података. Овим методом ученици су испитивали употребу језика и писма на амбалажи домаћих производа и утврдили су неке појединости у вези са употребљеним писмом. Кроз истраживачки метод, могуће је урадити и корелацију са економским предметима, што укључује и употребу статистичког метода. Истражујући и сарађујући, ученици су сами стицали знања, примењујући раније стечена знања, обезбеђивали трансфер знања, као и његову већу трајност. Уз примену истраживачког метода у настави језичке културе, који подмирује све потребе савремене наставе, као и неговање сарадничких односа и вршњачког учења, које је актуелно у данашњој наставничкој пракси, ученици се подстичу да језичку норму усвајају спонтано свакога дана кроз активности забавног карактера, али и озбиљним истраживањима у свом окружењу. Настава заснована на истраживачкој методи води ка разумевању и пружа могућност системске рефлексије

оног што је научено, тако да се идеје развијају из претходно усвојених. Откривање одређених података помаже ученицима да практично и самостално изграђују знање.

Развијање и неговање културе изражавања је општешколски задатак и то би значило интензивно изучавање културе говора, а не њено спутавање. Већина конкретних примера из овог рада настали су у раду са ученицима у току наставе Српског језика и књижевности и предмета Културе језичког изражавања, који је постојао у одређеним образовним профилима економских и правно-биротехничких школа, али је реорганизацијом наставе укинут. Више него икад, сви наставници српског језика и књижевности под управом Друштва за српски језик и књижевност Србије морају бити сложни и изборити се за натпредметни статус српског језика и повећати часове српског језика у школама Србије. Тиме ће омогући ученицима да сачувају свој језик и да негују српску књижевну норму.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

Бошњак Степановић М., Поповић М., Бранковић Н., „Примена истраживачке методе при обради почетног садржаја о води у почетној настави природних наука." *Настава и васпитање*, год. 67, бр. 2 (2018): 249–266.

Глоговац Д., Милошевић М., Лазић Б. „Могућности примене истраживачки засноване наставе (ИН) у почетном математичком образовању." У: Научни скуп *Наука, настава и учење у измењеном контексту*, Педагошки факултет у Ужицу, 21. октобар 2021. С. Маринковић (ур.). Ужице: Педагошки факултет (2021): 483–500.

Илић Голубовић И. *Могућности оспособљавања ученика за самостални истраживачки рад у настави природе и друштва*. Необјављена докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет, 2013. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/5530/Disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 3. 11. 2023.

Павловић, Р. „Драмске активности у настави." *Учитељ*, бр. 1 (2017): 25–42. <https://kredablog.blogspot.com/2019/09/blog-post_42.html>, 30. 12. 2023.

Радојевић Т., Добрић Т. „Вербална и невербална димензија комуникације у настави." У: *Наука, настава, учење – могућности и перспективе*, Педагошки факултет у Ужицу, 25. октобар 2019. С. Маринковић (ур.). Ужице: Педагошки факултет (2019): 203–218.

*

Brkić, A. *Obrazovno-vaspitni efekti istraživačkog rada učenika u nastavi moje okoline*. Neobjavljena doktorska disertacija. Banjaluka: Filozofski fakultet, 2020. <ps://fedora.unibl.org/fedora/get/o:1854/bdef:Content/get>, 3. 11. 2023.

Friensen S., Scott D. *Inquiry-Based Learning: A Review of the Research Literature. Paper prepared for the Alberta Ministry of Education June 2013*. <https://galileo.org/focus-on-inquiry-lit-review.pdf>, 4. 11. 2023.

Ismail N., Elias S. „Inquiry based learning: a new approach to classroom learning." *English language journal*, vol. 2, issue 1 (2006): 13–22.

Petrović M., Hoti D. *Priručnik za projektnu nastavu i nastavu na daljinu*. <https://jpd.rs/images/preuzmite/Prirucnik_za_nastavu.pdf>, 4. 11. 2023.

Jelena Z. Đurić

RESEARCH METHOD IN THE CULTURE OF LINGUISTIC EXPRESSION

Summary

In this paper we have presented the research method within the field of the culture of linguistic expression, primarily focusing on high schools of economics. The research method in question is one of the contemporary methods from the group of methods that are used in project-based learning and is especially used when teaching natural science classes. Still, this method has been found appropriate when teaching Serbian language and literature in modern society. The examples that illustrate the use of this research method have been taken directly from teaching practice, and have been developed via the engagement and research from multiple authors from different schools in Serbia. The research method can be used independently or in combination with other methods, such as the drama education method. In the schools of economics, this method effectively correlates with school subjects that focus on economy and statistics. It opens a wide range of possibilities for developing creativity and research capabilities of students, particularly in the domain of the culture of linguistic expression.

Key words: Serbian language, teaching methodology, research method, linguistic expression.